

BRATR
CADFAEL

ELLIS PETERS

POUSTEVNÍK
z EYTONSKÉHO lesa

LEGENDÁRNÍ
HISTORICKÁ DETEKTIVKA

POUSTEVNÍK
z EYTONSKÉHO LESA

**KNIHY ELLIS PETERS
V NAKLADATELSTVÍ MYSTERY PRESS**

Bratr Cadfael

Zázrak svaté Winifredy
Splátka růží
Poustevník z Eytonského lesa

Připravujeme

Jeden mrtvý navíc

BRATR CADEFAEL

ELLIS PETERS

Poustevník z Eytonského lesa

PŘELOŽILA
STANISLAVA
POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ

MYSTERY PRESS

2020

Tato kniha je beletristické dílo. Jména, postavy, organizace, místa a události v ní uvedené jsou buď výplodem autorovy představivosti, nebo jsou použity ve fiktivním kontextu.

Tato kniha ani žádná její část nesmějí být kopírovány, zálohovány ani šířeny v jakékoli podobě a jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu nakladatele.

Copyright © Ellis Peters, 1987

Translation © Stanislava Pošustová-Menšíková, 2000

Cover Illustration © Lubomír Kupčík, 2020

Cover Art © Lukáš Tuma, 2020

Czech Edition © Mystery Press, Praha 2020

ISBN 978-80-7588-226-4 (pdf)

I

Dne osmnáctého října roku 1142 skonal dědičný nájemce eatonského statku Richard Ludel na následky ran utrpěných v bitvě u Lincolnu ve službách krále Štěpána.

Zprávu donesli, jak se slušelo, Hughu Beringarovi na shrewsburský hrad, protože Eaton byl jeden z mnoha statků v kraji, jež byly vyvlastněny Williamu FitzAlanovi poté, co se ten mocný šlechtic v zápase o trůn chopil zbraně na nesprávné straně, držel Shrewsbury pro císařovnu Matyldu, a když Štěpán město oblehl a dobyl, dal se na útěk. Jeho rozsáhlé pozemky propadly koruně a byly svěřeny do péče šerifovi jako vrchnímu pánu, ale jejich dlouhodobé nájemce nikdo nevyháněl, jakmile bylo jasné, že moudře přijali rozuzlení dané bitvou a odpřisáhli věrnost králi. Ludel se dokonce neomezil jen na prohlášení věrnosti, prokázal ji ve zbrani u Lincolnu a nyní zřejmě za svou věrnost draze zaplatil, protože mu v čase úmrtí bylo pouhých pětatřicet.

Hugh přijal zprávu s umírněnou lítostí, jak bylo přirozené, když ho sotva znal a tato smrt mu zřejmě nemusela způsobit žádné komplikace. Dědic existoval a nebyl tu žádný druhorozený syn, který by mohl otázku dědictví znejasnit, takže určitě nebude třeba do hladkého nástupnictví zasahovat. Ludelové byli lidé krále Štěpána a loajální, přestože nový nájemce zřejmě do boje za svého krále ještě dlouho nenastoupí, protože mu je, jak si Hugh uvědomil, nějakých deset let. Chlapec chodil do školy v opatství. Jeho otec jej tam poslal po smrti jeho matky, a jak se šeptalo, nejen proto, aby se naučil číst a psát, ale především proto, aby ho vyprostil z rukou panovačné babičky.

Zdálo se tedy, že opatství má na rozdíl od hradu v té věci jistou nezáviděníhodnou odpovědnost, protože někdo bude muset malému Richardovi sdělit, že mu zemřel otec. Pohřební obřad opatství nepřipadne, neboť Eaton měl vlastní kostel a farního kněze, ale já, pomyslel si Hugh, bych se měl přesvědčit, jak schopnému šafáři byl svěřen chlapcův majetek, dokud nedospěje a nebude se o něj moci starat sám.

„Otcí opatovi jste ještě zprávu nedonesl?“ zeptal se podkoního, který s poselstvím přijel.

„Ne, pane, šel jsem nejdřív k vám.“

„A nemáte od paní příkaz, že musíte osobně mluvit s dědicem?“

„Ne, pane, a rád bych to přenechal těm, kteří ho mají v každodenní péči.“

„To máte asi pravdu,“ souhlasil Hugh. „Půjdu za opatem Radulfem sám. Ten bude nejlíp vědět, jak to udělat. Pokud jde o následnictví, paní Dionisie se nemusí bát, chlapcův nárok je docela jistý.“

V neklidných časech, kdy bratranec se sestřenicí urputně zápolili o trůn a oportunističtí páni převlékali kabáty podle toho, kam se právě v té nárazové válce vychýlilo kyvadlo štěstěny, byl Hugh celý šťastný, že má na starosti hrabství, které změnilo pána jen jednou, a od té doby se zarytě snažil nárok krále Štěpána zabezpečovat a odrážel od hranic vlny neklidu, ať už hrozba pocházela od císařovniných vojsk, od nevyzpytatelných divokých Velšanů z Powysu na západě, nebo od vypočítavého a ctižádostivého hraběte z Chesteru na severu. Hugh nyní již několik let vcelku úspěšně balancoval mezi všemi těmito nebezpečnými sousedy, a bylo by bláhové uvažovat o výměně eatonského nájemce, přestože nechat jako dědice nastoupit dítě mělo své nevýhody. Proč zneklidňovat rodinu, která zůstala poddajná a loajální a vytrvala na místě, očekávajíc, co se bude dít, když její lenní pán uprchl do Francie? Podle posledních pověstí se William FitzAlan vrátil do Anglie a připojil se k císařovně v Oxfordu; vědomí jeho přítomnosti by mohlo i na dálku probudit bývalou oddanost jeho někdejších nájemců, ale tomu nebezpečí bude třeba se postavit, teprve až vyvstane. Dát však Eaton jinému nájemci by mohlo dřímající bývalou oddanost zbytečně vytrhnout z prozíravého spánku. Ne, Ludelův syn dostane, co mu patří. Bylo by však dobré podívat se na šafáře a ujistit se, že se mu dá důvěřovat jednak v tom, že se přídrží politiky svého bývalého pána, a jednak že se bude dobře starat o zájmy a polnosti nástupce.

Za krásného dopoledne, když už se zvedla jitřní mlha, Hugh beze spěchu projel městem, nejdřív do kopečka k Vysokému kříži, pak strmě z kopce po točité Wyle k východní bráně a přes kamenný most na Předklášteří, kde se proti bleděmodré

obloze rýsovala mohutná věž nad křížením opatského kostela. Severn se hnal rychle, ale klidně pod mostními oblouky, pořád ještě s nízkou letní hladinou, a oba travnaté ostrůvky byly vroubeny úzkým, vybledle hnědým pruhem, který zase překryje přívalová voda po prvním pořádném dešti ve Walesu. Když Hugh vyjel na silnici, nalevo stoupaly od řeky až k prašné krajině husté keře a stromy a za nimi začínaly domky, dvory a zahrady Předklášteří. Napravo se táhl mlýnský rybník s travnatými břehy, jehož stříbřitou hladinu halily poslední zbytky mlhy, a za ním čněla zeď opatství a oblouk brány.

Hugh seskočil a fortnýř mu přišel podržet uzdu. Znali ho tu stejně dobře jako každého, kdo nosil benediktinskou kutnu a patřil sem.

„Jestli potřebujete bratra Cadfaela,“ prohodil ochotně fortnýř, „tak je pryč, šel ke Svatému Jiljí doplnit zásoby léků. Ale už je pryč přes hodinu, šel hned po kapitule. Určitě se za chvíli vrátí, kdybyste na něho chtěl počkat.“

„Nejdřív musím v jisté věci za panem opatem,“ vysvětlil Hugh a bez námitek přijal předpoklad, že každá jeho návštěva zde nevyhnutelně platí starému příteli. „Cadfael se o tom samozřejmě později také doslechne, pokud to už neslyšel! Zdá se, jako by mu vítr vždycky přivál každou novinku dřív, než se obtěžuje k nám ostatním.“

„Povinnosti ho volají ven častěji, než se přihodí většině z nás,“ dobromyslně přisvědčil fortnýř. „A když jsme u toho, povězte mi, jak se o tom, co se děje v širém světě, vždycky dozvědí ti chudáci u Svatého Jiljí? Málokdy se totiž odtamtud vrátí bez nějaké novinky, nad kterou každý na tomhle konci Předklášteří žasne. Otec opat je ve své zahrádce. Přes hodinu

seděl se sakristánem nad úcty, ale viděl jsem bratra Benedikta před chvílí odcházet.“ Natáhl žilnatou snědou ruku a velmi uctivě polaskal Hughova koně na šíji, protože mohutný, kostnatý šedák, stejně nerudný jako silný, pohrdal všemi lidskými tvory kromě svého pána, a i toho bral spíš jako sobě rovného, kterého mu náleží uznávat, ale odtud až potud. „Z Oxfordu zatím nic nového?“

Ani v klášteře se neubránili zvědavosti a natahovali uši po novinkách z obklíčení. Kdyby dopadlo dobře, císařovna by mohla skončit v zajetí a konečně by se uzavřel spor, který rve zemi na kusy.

„Od té doby, co král převedl vojska přes brod a dostal se do města, zatím nic. Snad brzy něco uslyšíme, jestli sem náhodou přijde někdo, kdo stačil z města uniknout. Hradní posádka se ovšem jistě postarala, aby sklepy byly plné zásob. Bojím se, že se to ještě povleče kolik týdnů.“

Obklíčení je pomalé rdoušení a král Štěpán se nikdy nevyznačoval trpělivostí a houževnatostí, takže ho ještě může omrzet čekat na nepřítelovo vyhladovění, sebere se a vyrazí někam za rychlejší prací. Už se to stalo a může se to stát zas.

Hugh pokrčil rameny nad nedostatky svého lenního pána a zamířil přes velké nádvoří k opatovu bytu, aby vyrušil otce Radulfa od jeho milovaných, ač odkvétajících růží.

Když se Hugh vracel od opata a zamířil k herbáriu, byl už bratr Cadfael od Svatého Jiljí zpátky, v plné práci v dílně, a třídil fazole na příští sadbu. Poznal lehký, rychlý krok na šterku a pozdravil, aniž zvedl hlavu.

„Bratr fortnýř mi říkal, že tu jste. Prý za panem opatem. Co se děje? Z Oxfordu nic nového?“

„Ne,“ uvelebil se Hugh na lavici u dřevěné stěny. „Trochu blíž. Jen z Eatonu. Umřel Richard Ludel. Stará paní s tou novinou po ránu poslala podkoního. Chlapce tu máte ve škole.“

Na to se Cadfael otočil, v ruce hliněný talířek plný semen usušených na stonku. „To máme. Tak jeho otec už odešel? Slyšeli jsme, že to s ním jde z kopce. Malý sem přišel v pěti letech a domů ho moc často neberou. Jeho otec podle mého usoudil, že mu bude líp tady mezi kamarády než u lože nemocného.“

„A v područí panovačné babičky, jak jsem slyšel. Osobně tu dámu neznám,“ zamyšleně dodal Hugh, „jen z doslechu. Jeho jsem znal, ale neviděl jsem ho od té doby, co nám vrátili raněné od Lincolnu. Byl to dobrý bojovník a slušný člověk, ale moc toho nenamluvil. Jaký je kluk?“

„Bystrý – odvážný... Milý uličník, abych pravdu řekl, ale každou chvíli něco provede. Učení mu jde, ale radši běhá venku a hraje si. Pavel mu bude muset povědět, že mu zemřel otec a že je pánem šlechtického sídla. Pro Pavla to asi bude těžší než pro malého. Otce skoro neznal. Ohledně držby nejsou žádné pochybnosti, předpokládám?“

„Kdepak! Já rád nechávám věci tak, jak jsou, a Ludel si beztrestnost vysloužil. Je to mimochodem pěkný majetek, úrodná půda, z velké části zoraná. Je tam pěkná pastva, luhy a lesy, a zřejmě v dobré péči, protože se cení výš než před deseti lety. Musím se ale seznámit se šafářem a ujistit se, že bude k chlapci poctivý.“

„John z Longwoodu,“ okamžitě opáčil Cadfael. „Je to dobrý člověk a dobrý hospodář. Dobře ho známe, jednali jsme s ním už kolikrát a vždycky se choval rozumně a spravedlivě. Jejich pozemky leží mezi opatskými državami v Eytou nad Severnem

na jedné straně a Astonem pod Wrekinem na druhé, a John vždycky dovoloval našemu lesníkovi volně přecházet mezi oběma lesy, kdykoli potřeboval, aby mu ušetřil čas a námahu. Přivážíme tamtudy dříví ze své části Wrekinského lesa. Jim i nám to tak vyhovuje. Ludelova část Eytonského lesa tam zasahuje do naší, tak by bylo bláznovství se hádat. Ludel nechával poslední dva roky všechno na Johnovi, tam nebudete mít žádné potíže.“

„Opat mi říká,“ pokýval Hugh spokojeně hlavou nad dobrými sousedskými vztahy, „že ho Ludel před čtyřmi roky ustanovil chlapcovým poručíkem pro případ, že by se nedožil synovy dospělosti. Zdá se, že budoucnost všemožně zajistil, jako by viděl, že se k němu blíží smrt.“ Poněkud drsně dodal: „Ještě že většina z nás tak jasné vidění nemá, jinak by si teď stovky lidí v Oxfordu předplácely zádušní mše. Touhle dobou už musí mít město v rukou král. Jakmile překročil brod, muselo mu samo padnout do rukou. Ale hrad se může v nouzi udržet až do konce roku, a žádná laciná cesta dovnitř nevede, budou je muset vyhladovět. Jestli se o tom Robert z Gloucesteru v Normandii ještě nedoslechl, tak má méně schopné zvědy, než jsem si myslel. Pokud ví, že je jeho sestra obklíčena, určitě pospíší domů. Už jsem zažil, že se z obléhatelů stali obléhaní, a může se to stát zase.“

„Bude mu chvíli trvat, než se dostane zpátky,“ klidně prohodil Cadfael. „A podle všeho se nevrátí o nic bohatší, než odjžděl.“

Císařovnin nevlastní bratr a nejlepší voják byl značně proti své vůli poslán za moře, aby požádal o pomoc nepříteli milujícího manžela své sestry, avšak o hraběti Geoffreyovi z Anjou se – dosti věrohodně – proslýchalo, že mu mnohem víc záleží na

vlastních ctižádostivých plánech v Normandii než na manželčiných v Anglii a že se mu podařilo hraběte Roberta lstivě přimět, aby mu pomáhal dobývat jeden hrad za druhým v jeho vlastním vévodství, místo aby sám pospíšil za manželkou a pomohl jí k anglické koruně. Robert na sestřino naléhání vyplul z Warehamu už v červnu, přestože to nepovažoval za moudré, jelikož Geoffrey trval na tom, že jako vyslanec od ní přijme jedině jeho. Teď už skončilo září, Wareham byl zpátky v rukou krále Štěpána a Geoffrey Roberta stále zdržoval v nevděčné službě v Normandii. Ne, nebude pro něj snadné přispěchat sestře na pomoc. Železné obklíčení se okolo oxfordského hradu stahovalo stále těsněji a Štěpán pro jednu nejevil chuť zříci se svého záměru. Ještě nikdy nedospěl tak daleko ve snaze dostat svou sestřenicí a sokyni do zajetí a přinutit ji, aby uznala jeho svrchovanost.

„Jestlípak si uvědomuje,“ přemítal Cadfael nahlas, „jak blízko je toho, aby ji konečně dostal do své moci? Jak by bylo vám, Hughu, kdybyste byl v jeho kůži a konečně ji měl v rukou?“

„Nedej Bůh!“ zvolal Hugh a ušklíbl se při tom pomyšlení. „Nevěděl bych, co si s ní počít! A nejhorší je, že to nebude vědět ani Štěpán, jestli na to někdy dojde. Kdyby býval měl rozum, mohl ji zavřít v Arundelu, hned jak přistála. Ale on? Dal jí doprovod a poslal ji do Bristolu za bratrem! Pokud ji ovšem někdy dostane do ruky královna, to bude jiná píseň. Štěpán je skvělý bojovník, ale ona je lepší generál a ví, jak se držet svých výhod.“

Hugh vstal, protáhl se, sílící větřík mu rozčechl hladké černé vlasy a zaševalil mezi svazky sušených bylin, visících ze stropních trámů. „No, obklíčení se nedá uspěchat, musíme počkat

a uvidíme. Slyšel jsem, že vám konečně dali nějakého mládence, aby vám pomáhal v bylinkové zahradě. Je to pravda? Všiml jsem si, že máte čerstvě ostříhaný živý plot; to je jeho práce?“

„Ano.“ Cadfael s ním vyšel štěrkovou pěšinou mezi uspořádanými záhony bylin, které teď na konci sezóny vypadaly poněkud zuboženě. Zimostrázový plot na jedné straně byl opravdu čistě ostříhán od trčících letorostů, jaké vyrážejí ke konci léta. „Bratr Winfrid – uvidíte ho, jak se činí na záhoně, odkud jsme sklidili fazole. Je to takový dlouhán, samá ruka samá noha. Nedávno skončil noviciát. Ochotný, ale pomalý. Půjde to s ním. Myslím, že mi ho poslali, protože zjistili, že je se štětcem i s perem nešikovný, ale rýč, to je spíš něco pro něho. Půjde to.“

Za ohrazenou bylinkovou zahradou se táhly zeleninové záhony a za nepatrným návršíčkem vpravo sestupovala k potoku Meole hrášková pole, jež tvořila zadní hranici opatství. A tam spatřili bratra Winfrida v horlivé práci, velkého, nemotorného výrostka se štětinatými vlasy kolem vyholeného temene, kutnu podkasanou ke statným kolenům. Širokým chodidlem obutým v dřeváku zarážel rýč s ocelovým ostřím do spleti vláknitých fazolových stonků jako do trávy. Věnoval jim jeden zářivý úsměv, když ho míjeli, a bez přerušení rytmu se vrátil k práci. Hugh zahlédl opálený venkovský obličej a okrouhlé, bezelstné modré oči.

„Ano, myslím, že to s ním docela půjde,“ pravil pobaveně, „s rýčem stejně jako s válečnou sekyrou. Užil bych tučet takových na hradě, jen kdyby se mi nabídli.“

„Nebyl by vám k ničemu,“ pravil s přesvědčením Cadfael. „Jako většina urostlých chlapů je to něžná duše. Zahodil by

meč, aby zvedl toho, koho právě skolil. Zuby cení spíš malí, ostří teriéři.“

Vynořili se mezi květinovými záhony za zelinářskou zahradou, kde přerostlé růžové keře začínaly shazovat listí. Obešli zimostřezový plot a octli se na velkém nádvoří. V tuto pracovní dopolední hodinu bylo skoro prázdné, jen u domu pro hosty se potloukalo pár pocestných a u stájí byl patrný pohyb. Právě když míjeli plot, vyběhla z brány hospodářského dvora, který ze tří stran vroubily stodoly a seníky, malá postavička a hnala se přes úzkou stranu nádvoří do křížové chodby. V minutě se zjevila na opačném konci ve spořádané chůzi, s očima náležitě sklopenýma a buclatýma dětskýma rukama sepjatýma u pasu, jako vtělená nevinnost. Cadfael se ohleduplně zastavil a položil ruku Hughovi na paži, aby chlapci nepřišli příliš okatě do rány.

Dítě dospělo k nároží nemocnice a zmizelo za ním. Budilo zřetelný dojem, že jakmile je z očí pozorovatelů, opět se rozběhlo, protože se tam náhle mihla bosá pata a byla pryč. Hugh se usmíval. Cadfael pohlédl na přítele, ale nic neříkal. „Nechte mě hádat!“ zajiskřilo Hughovi v očích. „Včera jste česali jablka a dosud nejsou rozložená na lískách v podkroví. Ještě že ho neviděl převor Robert, jak upaluje s kutnou vyboulenou jako dobře vyvinutá dáma!“

„Existuje jistá tichá dohoda. Jistě vzal ta největší, ale jen čtyři. Krade umírněně. Zčásti ze slušnosti, zčásti proto, že ho baví pokoušet osud znova a znova.“

Hughovo pohyblivé černé obočí naznačilo pobavenou otázku. „Proč zrovna čtyři?“

„Protože máme ve škole jen čtyři chlapce, a když už krade, tak pro všechny. Je tu několik noviců, kteří nejsou o moc starší,

ale těm se necítí nijak zavázán. Ať si kradou sami nebo se obejdou bez jablek. A víte, kdo ten uličník je?“ zeptal se Cadfael.

„Nevím, ale vy se mě jistě chystáte ohromit.“

„To sotva. Je to mladý pán Richard Ludel, nový nájemce Eatonu. Ovšem,“ posmutněl Cadfael při pomyslení na stín visící nad neviňátkem, „očividně to ještě neví.“

Richard seděl se zkříženýma nohama na travnatém břehu nad mlýnským rybníkem a pečlivě ohlodával poslední vlákénka bílé dužiny okolo ohryzku, když ho přišel hledat jeden z noviců.

„Shání tě bratr Pavel,“ ohlásil poslíček s nehybnou, samolibou tváří toho, kdo si je vědom vlastní ctnosti a právě sděluje pravděpodobně zlověstné předvolání jinému. „Je v salonu. Radši si pospěš.“

„Mě?“ vykulil oči Richard a vzhlédl od kradeného jablka. Nikdo neměl vážné důvody bát se bratra Pavla, učitele noviců a dětí, nejmírnějšího a nejtrpělivějšího z lidí, i jeho pokárání však bylo lepší se vyhnout. „Co ode mě chce?“

„To musíš nejlíp vědět ty,“ pravil s lehkou škodolibostí novic. „Mně to sotva bude říkat. Jestli opravdu nevíš, tak běž a uvidíš.“

Richard mrštil ohlodaným ohryzkem do rybníka a pomalu se zvedl z trávy. „Říkáš v salonu?“ Tak soukromé a obřadné místo nasvědčovalo něčemu vážnému, a přestože si za poslední týdny nebyl vědom žádného prohřešku kromě úplných maličkostí, opatrnost byla na místě. Odešel pomalu a zamýšleně, vláčel nohy chladivou trávou, úmyslně šoupal tvrdými chodidly po dláždění nádvoří a pak se řádně dostavil do malého,

šerého salonu, kde si mohli návštěvníci z vnějšího světa čas od času pohovořit se svými syny sídlícími v klášteře.

Bratr Pavel stál zády opřen o jediné okno, takže v pokojíku byla ještě větší tma než jindy. Věneček rovných, krátce ostříhaných vlasů kolem tonzury měl v padesáti dosud černý a hustý a podvědomě stál – stejně jako sedával – trochu předkloněn, jak si navykl za léta jednání s osůbkami poloviční velikosti, které se snažil spíš uklidnit než zastrašit svou velikostí a držení těla. Laskavý a shovívavý učenec, přesto však dobrý učitel, který dovedl udržet svá kuřátka v kázni, aniž by je musel držet v děsu. Nejstarší zbylý oblatus, rodiči zasvěcený Bohu, když mu bylo pět let, a nyní na prahu patnácti let a noviciátu, vyprávěl hrozné zkazky o Pavlově předchůdci, který vládl rákoskou a měl pohled, jímž dovedl zmrazit krev.

Richard se povinně zlehka uklonil a stál zpříma před svým učitelem, tvář neproniknutelnou, prosvícenou párem modrozelených, zářivě nevinných očí. Hubené, pohyblivé děčko, drobné na svůj věk, ale hbité a pružné jako kočka, s hustou kudrnatou světlehnědou kšticí a pruhem zlatavých pih na lícních kostech a na hřbetě úhledného rovného nosíku. Stál směle rozkročen, s palci pevně opřenými o podlahu, a vzhlížel bratru Pavlovi ukázněně a bezelstně do tváře. Pavel ten nemrkající pohled dobře znal.

„Richardé,“ oslovil ho jemně, „pojď si ke mně sednout. Musím ti něco povědět.“

To stačilo k rozptýlení jedné nepatrné dětské nejistoty a nahradilo ji jinou, vážnější, protože hlas zněl tak ohleduplně a vážně, že věstil brzkou potřebu útěchy. Richardovo krátké zamračení však vyjadřovalo pouze údiv. Nechal se přitáhnout na

lavici a obejmout Pavlovou paží, takže bosými palci stěží dosáhl na podlahu, ale opíral se o ni ze všech sil. Na vyhubování byl připraven, ale tohle bylo očividně něco, nač připraven nebyl, a neměl představu, jak se s tím vyrovná.

„Víš, že tvůj otec bojoval u Lincolnu za krále a byl raněn? A od té doby mu nesloužilo zdraví.“ Richard si v bezpečí svého robustního, dobře živeného a dobře opečovávaného mládí ne-uměl pořádně představit, jak může zdraví nesloužit, věděl jen, že to bývá údělem starých lidí. Řekl však ukázněným hláskem „ano, bratře Pavle“, protože se to od něho očekávalo.

„Dnes ráno poslala tvá babička k panu šerifovi podkoního. Přinesl smutnou zprávu, Richarde. Tvůj otec vykonal poslední zpověď a přijal svého spasitele. Je mrtev, chlapče. Jsi jeho dědicem a musíš ho být hoden. V životě i ve smrti je v Božích rukou,“ dodal bratr Pavel, „jako my všichni.“

Zamyšlený a zmatený výraz se nezměnil. Richard zarýval palce do podlahy a rukama svíral hranu lavice, na níž seděl.

„Otec umřel?“ zopakoval a pečlivě vyslovil každou hlásku.

„Ano, Richarde. Dříve nebo později to přijde na všechny. Každý syn musí jednou nastoupit na otcovo místo a převzít otcovy povinnosti.“

„Takže teď budu pánem Eatonu?“

Bratr Pavel se nedal splést a neviděl v tom výraz samolibého potěšení z osobního zisku, ale spíš bystré pochopení toho, co mu právě řekl. Dědic se musí chopit břemen i privilegií, jež jeho otec složil.

„Ano, jsi pánem Eatonu, nebo jím budeš, až dosáhneš patřičného věku. Musíš se učit, abys byl moudrý a dovedl se dobře starat o své polnosti i lidi. To by od tebe otec očekával.“

Richard se snažil vypořádat s praktickým dosahem nové situace a usilovně si vybavoval aspoň nějakou vzpomínku na otce, který si nyní přeje, aby ho byl hoden. Při vzácných návštěvách domova o Vánocích a o Velikonocích ho vždycky po příjezdu a před odjezdem vpustili do pokoje nemocného, kde bylo cítit byliny a předčasné stáří, směl políbit šedivou, strohou tvář a naslouchat hlubokému hlasu, bezbarvému slabostí, který ho oslovoval jako syna a vyzýval ho, aby se dobře učil a byl ctnostný. Na víc si nevzpomínal, ba i tvář sama se mu už v paměti rozmazala. K tomu, co si pamatoval, cítil uctivou bázeň. Důvěrněji se nikdy nesblížili.

„Měl jsi otce rád a snažil ses mu co nejvíc vyhovět, vid', Richarde?“ lehce ho pobídl bratr Pavel. „Musíš dál dělat, co by se mu líbilo. A můžeš se pomodlit za jeho duši. To přinese útěchu i tobě.“

„Budu se teď muset vrátit domů?“ zeptal se Richard, který potřeboval spíš informace než útěchu.

„Na otcův pohřeb jistě. Ale ne natrvalo, zatím ne. Tvůj otec si přál, aby ses naučil číst a psát a byl náležitě vzdělán v počtech. Ještě jsi malý, a šafář se o tvůj statek bude dobře starat, dokud nevyrosteš.“

„Babička,“ vysvětlil Richard, „myslí, že pro mě psaní a čtení nemá smysl. Zlobila se, když mě sem otec poslal. Říká, že na statku stačí mít vzdělaného písaře a že knížky nejsou pro šlechtice žádné pořádné zaměstnání.“

„Přání tvého otce se jistě podřídí. Nyní je tím posvátnější, protože je mrtev.“

Richard pochybovačně ohrnul ret. „Jenže babička má se mnou jiné plány. Chce mě oženit s dcerou našeho souseda,

protože Hiltruda nemá žádného bratra a zdědí jak Leighton, tak Wroxeter. Teď to bude babička chtít ještě víc,“ bezelstně pravil Richard a vzhlédl do tváře poněkud zaraženému bratru Pavlovi.

Tomu chvílku trvalo, než novinu strávil a spojil si ji s tím, že byl chlapec odeslán do kláštera ve stáří necelých pěti let. Statky Leighton a Wroxeter ležely po obou stranách Eatonu a mohly vyvolat pokušení, Richard Ludel však s matčinými ctižádostivými plány ohledně vnuka očividně nesouhlasil, když neváhal chlapce odstranit z babiččina dosahu a rok nato ustanovil Richardovým poručíkem pro případ, že by sám musel příliš záhy opustit svěřený úkol, opata Radulfa. Otec opat by měl vědět, co se chystá, pomyslel si bratr Pavel. Takové zneužití svého schovance v tak časném dětství by jistě neschválil.

S vážnou tváří čelil chlapcovu neúhybnému pohledu, když velmi opatrně odpovídal: „Tvůj otec nic neříkal o tom, jaké má s tebou plány, až budeš dospělý. Takové věci musejí počkat na patřičný čas, a ten zatím nenastal. S takovým sňatkem si ještě léta nemusíš dělat starosti. Jsi schovancem pana opata a ten pro tebe udělá to nejlepší.“ Pak podlehl lidské zvědavosti a opatrně se zeptal: „Ty to dítě – tu sousedovu dceru znáš?“

„To není žádné dítě,“ opovržlivě opáčil Richard. „Je pěkně stará. Už byla jednou zasnoubená, ale snoubenec jí umřel. Babička měla radost, protože potom, co na něj Hiltruda několik let čekala, nebude mít moc nápadníků, protože ani není hezká, a tak zůstane pro mě.“

Bratra Pavla zamrazilo. „Pěkně stará“ asi neznamenalo víc, než že jí je něco přes dvacet, ale i to byl nepřijatelný rozdíl. Takové sňatky byly samozřejmě běžné, když šlo o získání majetku

a půdy, ale rozhodně se nesměly podporovat. Opat Radulfus měl už dlouho výčitky svědomí ohledně přijímání malých dětí, které otcové zasvětili klášteru, a rozhodl se další chlapce nepřijímat, dokud nebudou dost staří, aby si zvolili sami. Jistě nebude hledět o nic příznivěji na zasvěcení dítěte stejně vážnému a nezrušitelnému poutu manželství.

„Tohle všechno můžeš klidně pustit z hlavy,“ řekl pevně. „Teď a ještě několik příštích let je tvou jedinou starostí učit se a věnovat se hrám, jaké patří k tvému věku. Teď se můžeš vrátit k přátelům, nebo si tu můžeš chvíli v klidu posedět, jak je ti libo.“

Richard hbitě vyklouzl z objetí Pavlovy paže a rázně vstal z lavice, zcela připraven čelit světu i spolužákům. Neviděl žádný důvod se jim vyhýbat. Ještě nechápal, co ho postihlo. Holou skutečnost vzal na vědomí, avšak to, co znamenala, mu z rozumu do srdce pronikalo jen pomalu.

„Když se budeš chtít ještě na něco zeptat,“ pokračoval bratr Pavel s úzkostným pohledem, „nebo budeš mít potřebu útěchy či rady, přijď za mnou a půjdeme spolu k panu opatovi. Je moudřejší než já a uměl by ti v téhle těžké době lépe pomoci.“

Možná že ano, ale školák by sotva dobrovolně podstoupil rozhovor s takovou strašlivou osobou. Richardova vážná tvářička se zamyšleně zachmuřila, jako když tápe neznámou trnitou stezkou. Uklonil se na rozloučenou a co nejrychleji vyšel. Bratr Pavel se za ním díval, neviděl na něm žádné známky bezprostřední tísně, a tak šel sdělit opatovi, co paní Dionisie údajně plánuje pro svého vnuka.

Radulfus ho vyslechl bděle a pozorně a zamračil se. Ctižádost spojit Eaton se sousedními statky byla docela pochopitelná.

Vzniklý majetek by v hrabství představoval značnou sílu a dáma se železnou vůlí se jistě považovala za víc než dostatečně schopnou spravovat jej přes hlavu nevěsty, nevěstina otce i malého ženicha. Lačnost po půdě byla mocnou hnací silou a děti byly ve srovnání s tak žádoucím ziskem statkem vcelku postradatelným.

„Děláme si zbytečné starosti,“ setřásl ze sebe Radulfus odhodlaně tu tíhu. „Chlapec je svěřen mně a tady zůstane. Ať má babička jaké chce úmysly, nedostane se k němu. Můžeme na to zapomenout. Od ní nám ani Richardovi nic nehrozí.“

Opat byl moudrý člověk, ale v tomto případě mu budoucnost za pravdu nedala.

II

Dvacátého října byli všichni na kapitulním shromáždění, když se dostavil šafář eatonského statku a požádal o vyslechnutí vzkazu od své paní.

John z Longwoodu byl vousatý padesátiletý hromotluk s počínající pleší na temeni a obratnými, ovládanými pohyby. Uctivě se poklonil opatovi a věcně, bez okolků přednesl svůj vzkaz jako ten, kdo koná povinnost, ale nehodlá vyjádřit souhlas ani nesouhlas.

„Pane opate, paní Dionisie Ludelová vám posílá oddané pozdravy a prosí, abyste jí mou rukou poslal zpátky jejího vnuka Richarda, aby mohl zaujmout své právoplatné místo jako pán eatonského statku po svém otci.“

Opat Radulfus se opřel o opěradlo křesla a prohlížel si posla s neproniknutelným výrazem.

„Richard se zajisté zúčastní otcova pohřbu. Kdy se bude konat?“

„Zítřa, pane, před velkou mší. Tak to ale má paní nemyslí. Chce, aby mladý pán nechal studia a odešel na své náležitě místo pána Eatonu. Mám vyřídit, že se paní Dionisie považuje za oprávněnou osobu, jíž má být svěřen do péče, když nyní obdržel své dědictví. Je totiž přesvědčena, že je obdrží bez průtahů a překážek. Mám nakázáno přivést ho zpátky.“

„Obávám se, pane šafáři,“ odvětil uvážlivě opat, „že příkaz nesplníte. Pro případ, že by se nedožil chlapcovy dospělosti, svěřil Richard Ludel svého syna do poručenství mně. Jeho přáním bylo, aby byl jeho syn náležitě vzdělaný, a tím lépe spravoval svůj statek, až jej zdědí. Hodlám do písmene splnit to, co jsem na sebe vzal. Richard zůstane v mé péči, dokud nedospěje do plnoletosti a neujme se svých záležitostí. Jsem přesvědčen, že do té doby mu budete sloužit stejně dobře, jako jste sloužil jeho otci, a zachováte jeho pozemky v dobrém stavu.“

„To zajisté, pane opate,“ pronesl John z Longwoodu vřeleji, než předával vzkaz od své paní. „Pan Richard mi po Lincolnu nechal všechno v rukou a nikdy neměl důvod si stěžovat, a jeho syn skrze mne také nikdy nepřijde ke škodě. Na to se můžete spolehnout.“

„Spoléhám na to. Proto tu můžeme s dobrou myslí pokračovat v Richardově výchově stejně pečlivě, jako se vy staráte o jeho majetek.“

„Jakou odpověď mám tedy dát paní Dionisii?“ zeptal se John beze známky zklamání nebo neochoty.

„Povězte své paní, že ji uctivě zdravím v Kristu a že Richard zítřa přijede s náležitým doprovodem, jak se sluší,“ zdůraznil poněkud varovně opat, „že jsem však dostal posvátné pověření od jeho otce, abych jej měl v poručnictví, dokud se nestane mužem, a přání jeho otce vyplním.“